

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

ГАО ЮАНЬ

УДК 378.016 : 78.071.2-051] : 37.015.31 : 7

**ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА В УМОВАХ ГУМАНІЗАЦІЇ
МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**

Спеціальність 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

КИЇВ – 2023

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Українському державному університеті Михайла Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник - доктор педагогічних наук, професор
Горбенко Сергій Семенович,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
професор кафедри теорії та методики
музичної освіти, хорового співу і диригування.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ЛАБУНЕЦЬ Віктор Миколайович,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка,
декан педагогічного факультету;

доктор педагогічних наук. професор
РАСТРИГІНА Алла Миколаївна,
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка, професор
кафедри мистецької освіти.

Захист відбудеться «10» травня 2023 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Українського державного університету імені Михайла Драгоманова 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано «10» квітня 2023 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої
ради

М.М.Ткач

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У контексті гуманістичної парадигми, яка сьогодні визначає стратегію модернізації освіти в багатьох країнах світу, зокрема в Китаї та Україні, особливу роль відіграє інноваційний потенціал суспільства, що зумовлює потребу в людях, здатних системно мислити, швидко знаходити необхідну інформацію, приймати адекватні рішення, створювати принципово нові ідеї в різних галузях знань. Динаміка інноваційних процесів стимулює появу творчих новаторських ідей, пошук більш досконалих систем навчання, а також вимагає здійснення нових підходів у системі освіти, зокрема мистецької, що відображено у положеннях Законів України: «Про загальну середню освіту (1999), «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Концепції «Нова українська школа» (2016).

Актуальність проблеми дослідження формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта визначається також сучасними вимогами євроінтеграційних стандартів щодо підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» у системі навчальних закладів вищої мистецької освіти, важливістю розуміння поліфункціонального характеру магістратури, який виступає підґрунтям багатовекторності інструментарію вищої мистецької освіти, що відкриває педагогам-музикантам шляхи фахової реалізації безпосередньо в інноваційній музично-педагогічній діяльності. У якості цементуючої ланки даної проблематики інноваційний потенціал педагога-музиканта виступає необхідною складовою створення особистісної траєкторії його фахової підготовки.

У науковій літературі інноваційний потенціал особистості розглядають М. Белан, Ю. Власенко, Г. Герасимов, Л. Ілюхіна, О. Михайлова, Т. Ким, Т. Терехова, В. Ключко, Е. Галажинський, Д. Ушаков, Л. Овсянкіна та інші; інноваційну діяльність в галузі освіти висвітлювали Л. Буркова, Л. Даниленко, І. Дичківська, І. Зязюн, Н. Клокар, О. Козлова, В. Кремень, Н. Кузьміна, Ю. Максимова, В. Олійник, В. Паламарчук, А. Підласий, І. Підласий, С. Сисоєва, В. Химинець та інші; підготовка педагогів до інноваційної діяльності розглядалися у працях Ю. Будас, І. Гавриш, Т. Демиденко, Л. Петриченко, Л. Подимової, О. Соснюк, І. Шевченко та інших.

До проблеми формування інноваційного потенціалу педагога зверталися такі науковці, як Н. Василенко, Н. Волкова, Ю. Галатюк, Є. Горенков, Н. Ільїна, Ю. Кучерява, Д. Мазоха, Н. Опанасенко, Н. Савчук, Т. Туркот, В. Химинець та інші.

Дослідженню проблеми гуманізації освітнього процесу у вищих навчальних закладах присвятили свої праці А. Барно, С. Гончаренко, О. Гук, В. Добринін, М. Добрускін, І. Зязюн, Р. Євсович, Т. Кухтевіч, Н. Мельник, О. Подольська та ін.); гуманізації професійної підготовки фахівця - Г. Балл, Д. Богоявленська, І. Бех, Н. Бібік, М. Євтух, В. Калін, П. Кравчук, В. Кремень, В. Кудін, О. Олексюк, С. Сисоєва, А. Сущенко та ін.); гуманістичного підходу в галузі мистецької освіти - С. Горбенко, О. Єременко, Ж. Карташова, О. Отич,

Г. Падалка, О. Рудницька, О. Ростовський, Т. Стратан-Артишкова, Т. Турчин, В. Шульгіна, та ін.

Разом з тим, позитивно оцінюючи здобутки вищезазначених науковців, слід зауважити, що проблема формування інноваційного потенціалу педагогів-музикантів залишається висвітленою частково, бракує системних досліджень в наукових працях з проблеми володіння педагогами-музикантами основами інноваційної діяльності; готовності майбутніх фахівців до інноваційної діяльності у галузі мистецької освіти.

Разом із тим проблема формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта у процесі фахової підготовки залишається маловивченою. Отже, існують необхідні передумови для створення теоретичного й методичного підґрунтя для розв'язання певних *суперечностей*, а саме, між:

– між широким застосуванням поняття «інноваційний потенціал» у педагогічній лексиці та недостатнім науковим обґрунтуванням його сутності, змісту та структури у сфері мистецької освіти;

– нагальною потребою в підготовці педагога-музиканта, здатного до інновацій відповідно до пріоритетів мистецької освіти, та відсутністю обґрунтованих методичних основ формування інноваційного потенціалу в умовах гуманізації мистецької освіти;

– необхідністю формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти та відсутністю визначених критеріїв його оцінювання.

Актуальність проблеми, її недостатня розробка в теорії та практиці навчання студентів, наявність визначених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження входить до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «Зміст, форми, методи і засоби підготовки майбутнього вчителя музики». Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 11 від 23 лютого 2016 р.).

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методичних основ формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти.

Реалізація поставленої мети передбачала виконання таких **завдань**:

1. Виявити сутність феномену інноваційного потенціалу як наукової категорії.

2. Розкрити зміст і структуру інноваційного потенціалу педагога-музиканта.

3. Теоретично обґрунтувати педагогічні підходи, принципи та розробити методичне забезпечення формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта

4. Окреслити критерії та встановити рівні сформованості інноваційного потенціалу педагога-музиканта.

5. Експериментально перевірити ефективність методичного забезпечення формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти.

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки педагога-музиканта у закладах вищої мистецької освіти.

Предмет дослідження – методичні основи формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти.

Методологічною основою дослідження є гуманістична та інноваційна домінанти як парадигмальне ядро нової сучасної освітньої стратегії; концептуальні ідеї та положення сучасної філософії освіти щодо інноваційності як основи нового стилю мислення фахівця; акмеологічний, аксіологічний, гуманістичний, людиноцентристський, особистісно орієнтований та рефлексивно-креативний підходи як підґрунтя для упорядкування методичного забезпечення формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти.

Теоретичну основу дослідження становлять: наукові положення сучасної філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, М. Михальченко, В. Огнев'юк, О. Онищенко, Г. Онкович та інші); філософські положення про зв'язок теорії та практики в процесі діяльності (М. Дученко, В. Іванов, О. Яценко та ін.); психолого-педагогічні засади організації освітнього процесу у вищій школі (А. Алексюк, О. Антонова, Н. Бібік, Я. Боллобаш, В. Бондар, С. Вітвицька, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, О. Коваленко, О. Козлова, В. Луговий, О. Пехота, А. Сбруєва, Н. Сидорчук, С. Сисоєва, М.Ткач, М. Фіцула та ін.); концепції сутності особистості, її становлення й розвитку (Г. Балл, І. Бех, Л. Виготський, В. Рибалка, Г. Щедровицький, В. Ясвін та ін.); психолого-педагогічні засади формування особистості фахівця на засадах ноогуманістичного світоглядного концепту (В. Бутенко, С. Горбенко, Н. Миропольська, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, Г. Падалка, Г. Побережна, О. Рудницька, О. Ростовський, С. Соломаха, О. Хижна, О. Шевнюк, В. Шульгіна, та інші); теоретико-практичні аспекти цілісної фахової підготовки педагога-музиканта (О. Єременко, К. Завалко, А. Козир, В. Лабунець, Л. Масол, Л. Овчаренко, Г. Падалка, Є. Проворова, А. Растрігіна, О. Реброва, О. Ростовський, О. Рудницька, Н. Сегеда, В. Тушева, О. Устименко-Косоріч, В. Федоришин, О. Щолокова та ін.).

У дослідженні використано комплекс **методів**: Для розв'язання поставлених завдань у дослідженні використано комплекс взаємоузгоджених методів, зокрема *теоретичних*: системний аналіз – для узагальнення наукових підходів, розробок і пропозицій учених, виявлення сутності феномену потенціал та інноваційний потенціал педагога-музиканта у філософському та психолого-педагогічному контекстах; класифікації – для конкретизації та розкриття змісту та структури інноваційного потенціалу педагога-музиканта, визначення критеріїв і показників рівнів сформованості досліджуваного феномену; моделювання – для розробки й обґрунтування методичних основ формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта; *емпіричних* – педагогічне спостереження, бесіди, анкетування, опитування, самооцінювання, творчі завдання, які забезпечили діагностування рівнів сформованості інноваційного потенціалу педагога-музиканта; декомпозиційні,

трансформаційні та конвергентні методи, які уможливили формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта; *методів математичної статистики* – статистичні та графічні методи обробки експериментальних даних із метою експериментальної перевірки ефективності запропонованого методичного забезпечення, достовірності результатів проведеної дослідно-експериментальної роботи, фіксації результатів вимірювань ефективності розробленої методики.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* здійснено цілісний аналіз проблеми інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти, а саме: виявлено сутність феномену інноваційного потенціалу педагога-музиканта у психолого-педагогічному контексті; розкрито зміст і структуру інноваційного потенціалу педагога-музиканта; теоретично обґрунтовано й розроблено методичні основи формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта, до яких увійшли наукові підходи (акмеологічний, аксіологічний, гуманістичний, людиноцентристський, особистісно орієнтований та рефлексивно-креативний), педагогічні принципи (гуманізації; мотиваційного забезпечення; інтерактивності навчання; співробітництва; проектування освітнього середовища як цілісної соціокультурної структури), методичне забезпечення: педагогічні умови (формування позитивного мотиваційно-ціннісного ставлення педагога-музиканта до інноваційності як підґрунтя його успішної самореалізації в процесі майбутньої фахової діяльності; створення мистецько-інноваційного середовища навчального закладу вищої мистецької освіти як «інкубатора» для реалізації структурно-змістових компонентів інноваційного потенціалу педагога-музиканта; забезпечення визнання індивідуальної цінності та пріоритету педагога-музиканта шляхом надання йому можливості вибору індивідуального вектора у прояві інноваційного потенціалу в умовах гуманізації мистецької освіти; оволодіння педагогом-музикантом прийомами рефлексивного аналізу власної інноваційної діяльності), форми (індивідуальні та групові) та методи (декомпозиційні, трансформаційні, конвергентні); окреслено систему критеріїв і показників сформованості інноваційного потенціалу педагога-музиканта: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, суб'єктно-операційний, рефлексивно-регулятивний; експериментально перевірено ефективність методичного забезпечення формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти.

Удосконалено наукові уявлення про сутність поняття «інноваційний потенціал педагога-музиканта»; зміст і структуру інноваційного потенціалу педагога-музиканта у єдності ціннісно-мотиваційного, когнітивного, суб'єктно-операційного та рефлексивно-регулятивного компонентів.

Подальшого розвитку набули методи формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у тому, що полягає в можливості застосування розроблених методичних основ формування інноваційного потенціалу в освітньому процесі закладів вищої мистецької освіти в Китаї. Теоретичні положення дослідження та зібраний фактичний матеріал будуть корисними для слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти, окремі позиції та результати можуть бути впроваджені в

розробку спецкурсів і самостійну роботу студентів. Програма елективного курсу «Основи впровадження інноваційних художньо-педагогічних технологій у мистецьку освіту» може модифікуватись і використовуватись у багаторівневій підготовці студентів закладів освіти мистецького спрямування як України, так і Китаю.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/2411 від 29.12.2017 р.), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 648 від 29.12.2017 р.), Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка № 71 від 31.01. 2018 р.).

Апробація отриманих результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження обговорювались і були оприлюднені у формі виступів і доповідей на наукових конференціях різних рівнів: *міжнародних*: Міжнародній науково-практичній конференції «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» (Умань, 2016); Міжнародній науково-практичній конференції «Мистецький освітній простір у контексті формування сучасної парадигми освіти» (Кіровоград, 2016); Международной научно-практической конференции «Музыкальное и художественное образование в современном мире: традиции и инновации» (Таганрог, 2017); «VIII-е Боранбаевские чтения: Модернизация исторического сознания как ведущий вектор художественного образования в глобальном мире» (Астана, 2019); I Міжнародній науково-практичній конференції «Освіта для XXI століття: виклики проблеми перспективи» (Суми, 2019); I Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі:літні диспути» (Дніпро, 2019); *всеукраїнських*: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Освітньо-мистецькі горизонти України: теорія і практика» (Ніжин, 2016); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції» (Житомир, 2016); Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (VI школа методичного досвіду) (Вінниця, 2016); Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Професійна освіта в умовах інтеграційних процесів: теорія і практика» (Житомир, 2017); XXXV Всеукраїнській науковій інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» (Переяслав-Хмельницький, 2017).

Отримані наукові результати обговорювались на щорічних звітних наукових конференціях аспірантів і науковців кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Публікації. Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено у 9 публікаціях автора, з них 4 статті в наукових фахових виданнях України, 2 – у наукових зарубіжних виданнях, 3 праці апробаційного характеру.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (257 найменувань, з них 6 – іноземними мовами) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 256 сторінок, з них основного тексту – 184 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, з'ясовано ступінь її наукового розроблення, зв'язок із науковими планами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, описано методи, розкрито методологічну і теоретичну основу дослідження, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, апробацію, подано структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі **«Науково-теоретичні основи формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта»** на основі узагальнення психолого-педагогічної літератури здійснено поняттєво-термінологічний аналіз дефініцій «інновація», «інноваційність», «інноваційна особистість», «інноваційна культура», «інноваційна діяльність» та «інноваційний потенціал», виявлено сутність феномену інноваційного потенціалу педагога-музиканта; розкрито зміст і структуру інноваційного потенціалу педагога-музиканта, доведено, що гуманістична парадигма є ключовим аспектом розуміння процесу формування інноваційного потенціалу особистості педагога-музиканта.

Аналіз наукових праць щодо сутності інноваційного потенціалу особистості (І. Кобзенко, С. Кравченко, І. Кладченко, Е. Галажинський, В. Клочко, О. Краснорядцева, О. Михайлова, Н. Василенко, Н. Волокова, Ю. Галатюк, О. Гончарова, Є. Горенков, Н. Ільїна, Ю. Кучерява, Н. Никиїтіна, Н. Опанасенко, , Н. Савчук, В. Химинець та інші) дали змогу вивести розуміння сутності інноваційного потенціалу педагога-музиканта як складного особистісного утворення, одночасно властивого як особистості педагога-музиканта, так і його діяльності, яке передбачає осмислення набутих знань в інноваційній освітній сфері, характеризується свідомим пошуком ситуацій інноваційного характеру, поєднує прагнення за внутрішнім переконанням здійснювати ініціативні, нестандартні, самостійні дії у вирішенні завдань музично-творчої та музично-педагогічної діяльності.

В основу визначення змісту та структурних компонентів інноваційного потенціалу педагога-музиканта покладено наукові дослідження М. Белан, А. Бефані, О.Бордюка, Ю. Власенко, Е. Галажинського, Г. Герасимова, Л. Ілюхіної, О. Зеленіної, В. Клочко, П. Кравчук, А. Карнишева, Л. Мальцевої, І. Миронової, О. Михайлової, Л. Овсянкіної, Н. Прияткиної, Є.Проворової, А.Растригіної, Т. Терехової, А. Червової, І.Шевченко, О. Шмельової, О. Шукліної та інших, аналіз яких надав підстави визначити зміст інноваційного потенціалу педагога-музиканта як внутрішнього ресурсного утворення, який детермінує кількісні та якісні зміни його особистості, а саме перехід педагога-музиканта до вищих ступенів професіоналізму (сформованість творчого гнучкого нестереотипного мислення; здатність продукувати нестандартні ідеї та розв'язувати навчально-фахові завдання; збагачення досвідом інноваційної діяльності у сфері мистецької освіти; сформованість

особистісних і фахових якостей, ціннісних орієнтирів, умінь переосмислювати, перетворювати й застосовувати ефективний педагогічний досвід і педагогічні інновації, обирати інноваційні методи і прийоми), що дозволяють забезпечити його готовність до інноваційної діяльності й підвищити ефективність формування творчої особистості.

Змістова насиченість досліджуваного поняття зумовила можливість окреслити його багатокомпонентну структуру, у якій виокремлено ціннісно-мотиваційний, когнітивний, суб'єктно-операційний і рефлексивно-регулятивний компонентні блоки.

Визначено, що ціннісно-мотиваційний компонент є пусковим і системоутворюючим механізмом інноваційного потенціалу педагога-музиканта, який підтримується сукупністю ціннісних орієнтацій та установками на педагогічні інновації. Когнітивний компонент забезпечує реалізацію спонукань педагога-музиканта до інноваційної діяльності. Особливе місце в ньому посідають інноваційний інтелект, інноваційне мислення, інноваційні знання, що конкретизуються в інтелектуально-логічних уміннях й інтелектуально-евристичних здібностях. Суб'єктно-операційний компонент підтримує необхідний рівень інноваційної активності педагога-музиканта в процесі музично-творчої та музично-педагогічної діяльності, регулює зміст інноваційної поведінки та інноваційного педагогічного досвіду (уміння та навички володіння технологіями інноваційної педагогічної діяльності як системою інваріантних педагогічних умінь з вирішення педагогічних завдань; уміння конструювати та проектувати: навчально-виховний процес, зміст освіти, систему й послідовність дій учнів тощо в умовах здійснення інноваційної діяльності). Рефлексивно-регулятивний компонент передбачає здатність до рефлексії інноваційної діяльності, самоконтролю та професійної самооцінки; уміння прогнозувати та співвідносити особистісно-професійні можливості; формування чіткої рефлексивної позиції, пов'язаної із самоактуалізацією, усвідомлення себе інноваційним педагогом, що включає самопізнання й саморозуміння.

Аналіз наукових праць щодо гуманізації освітнього процесу у вищих навчальних закладах (А. Барно, С. Гончаренко, О. Гук, В. Добринін, М. Добрускін, І. Зязюн, Р. Євсович, Т. Кухтевіч, Н. Мельник, О. Подольська, Р. Шиндаулова, та ін.); гуманізації професійної підготовки фахівця (Г. Балл, Д. Богоявленська, І. Бех, Н. Бібік, М. Євтух, П. Кравчук, В. Кремень, В. Кудін, С. Сисоєва, А. Сущенко та ін.); гуманістичного підходу в галузі мистецької освіти (С. Горбенко, О. Єременко, Ж. Карташова, О. Отич, Л. Паньків, Г. Падалка, А. Растрігіна, О. Рудницька, О. Ростовський, Т. Турчин, Н. Філіпчук, та ін.) дав змогу вивести розуміння поняття гуманізації мистецької освіти (зокрема вищої) як процесу створення умов для орієнтації фахової підготовки у навчальних закладах мистецького спрямування на формування особистості у всій багатогранній повноті її інтелектуального, культурного, психологічного, інноваційного і соціального розвитку; формування глобального і поліфункціонального мислення фахівця з акцентом на професійний, соціальний та інноваційний потенціал його практичної діяльності.

Отже, у розділі розкрито сутність феномену інноваційний потенціал у психолого-педагогічному контексті, з'ясовано зміст і структуру інноваційного потенціалу педагога-музиканта, визначено, що гуманістична парадигма є ключовим аспектом розуміння процесу формування інноваційного потенціалу особистості педагога-музиканта.

У другому розділі **«Методичні основи формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта»** подається обґрунтування методичних основ формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта, які функціонують у структурі цілісного навчального процесу та змодельовано як систему, що побудована на акмеологічному, аксіологічному, гуманістичному, людиноцентристському, особистісно орієнтованому та рефлексивно-креативному підходах, містить педагогічні принципи та умови, комплекс методичного забезпечення (етапи, форми, методи роботи), активізується та розгортається у процесі фахової підготовки, у такий спосіб забезпечуючи її цілісність.

Акмеологічний підхід (А. Бондаренко, Н. Гузій, К. Завалко, А. Козир, Л. Кондрацька, Г. Падалка, Сі Даофен, В. Федоришин та ін.) важливий з точки зору орієнтації педагога-музиканта на досягнення вершин творчого розвитку, високого рівня його інноваційної продуктивності та професійної зрілості; аксіологічний підхід (І. Зязюн, Л. Качинська, О. Красовська, В. Лабунець, А. Омельченко, Г. Падалка, А. Щербаков, О. Щолокова, Б. Юсов та ін.), сприяє аналізу процесу формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта засобами його ціннісно-змістового ставлення до особистісних якостей і власної інноваційної музично-педагогічної діяльності; гуманістичний підхід (С. Гончаренко, Л. Масол, О. Пометун, В. Шарко та ін.), у межах дослідження базується на визнанні абсолютної цінності особистості кожного педагога-музиканта та його права на вільний розвиток, а також передбачає соціально-педагогічну підтримку формування його інноваційного потенціалу; людиноцентристський підхід (В. Кремень, Т. Сорочан, В. Трухачев та ін.) урахує інтереси педагога-музиканта як особистості та як активного суб'єкта різних видів діяльності, зокрема інноваційної музично-педагогічної діяльності; особливості особистісно орієнтованого підходу (Г. Бал, І. Бех, Р. Гуревич, І. Зязюн, А. Маслоу, В. Моляко, Н. Ничкало, Дж. Олпорт, О. Пехота, К. Роджерс, В. Сухомлинський, Е. Фром та ін.), віддзеркалює тенденції гуманізації та демократизації освіти, дає можливість реалізувати суб'єктність навчання, посилити практичну спрямованість набутих інноваційних знань, виробити нові процесуальні вміння оперування інноваційною інформацією у розв'язанні проблем музично-педагогічної практики; рефлексивно-креативний підхід (М. Алексєєв, О. Киричук, В. Роменець, Т. Стратан-Артишкова, І. Семенов, Г. Сухобська та ін.) закріплює ідею удосконалення мистецької освіти на основі гуманізації педагогічного процесу, виявлення і розвитку потенційних можливостей педагога-музиканта, створення умов для прояву їхньої самобутності.

З'ясовано, що процес формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти доцільно будувати з урахуванням педагогічних принципів: гуманізації; мотиваційного забезпечення; інтерактивності навчання; співробітництва; проектування освітнього середовища як цілісної соціокультурної структури.

Проведений аналіз праць А. Денисенко, Я. Устинової, О. Рабіної, Л. Савви, С. Котової, В. Філоненко, Лі Сіюнь, В. Жигірь та ін., дозволив визначити педагогічні умови формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта, ефективність яких перевірялася в експериментальній роботі: 1) формування позитивного мотиваційно-ціннісного ставлення педагога-музиканта до інноваційності як підґрунтя його успішної самореалізації в процесі майбутньої фахової діяльності; 2) створення мистецько-інноваційного середовища навчального закладу вищої мистецької освіти як «інкубатора» для реалізації структурно-змістових компонентів інноваційного потенціалу педагога-музиканта; 3) забезпечення визнання індивідуальної цінності та пріоритету педагога-музиканта шляхом надання йому можливості вибору індивідуального вектора у прояві інноваційного потенціалу в умовах гуманізації мистецької освіти; 4) оволодіння педагогом-музикантом прийомами рефлексивного аналізу власної інноваційної діяльності.

Визначено етапи процесу формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта: мотиваційно-інформаційний (мета - ознайомлення із сутністю інноваційної діяльності, особливостями та роллю інноваційних процесів у сучасній мистецькій освіті); формуально-діяльнісний (мета - поглиблення та систематизація знань щодо процесів інноваційної музично-педагогічної діяльності, інноваційного педагогічного досвіду, пізнання інноваційних форм та оволодіння методами, уміннями і навичками, необхідними для реалізації у практичній діяльності та подальшого розвитку професійно необхідних особистісних якостей); прогностувальний (мета – розкриття інноваційного потенціалу педагога-музиканта через його інноваційну музично-педагогічну діяльність та відпрацювання рефлексивних умінь та вмій оцінки та самооцінки результатів цієї діяльності; закладення програми подальшого розвитку інноваційного потенціалу педагога-музиканта на етапі його подальшої музично-педагогічної діяльності). Основними формами навчання було обрано індивідуальні та групові.

На основі досліджень О. Пометун (пасивні, активні, інтерактивні методи), методів рефлексивного навчання М. Голубевої (діагностико-аналітичні, нарративні (розповідні), графічні, інтерактивні) та С. Вдовіної, у роботі було адаптовано й використано три групи методів, які отримали назву *декомпозиційні* (діалогічні (інтерв'ю, бесіда); аналіз існуючих рішень; метод щоденників; аналіз конкретних ситуацій; проектування нововведень; графічні роботи зі складання графіків, діаграм, образних моделей); *трансформаційні* (вербальна евристична бесіда лекція-дискусія, проблемна лекція, розповідь; формулювання задач; метод конференції ідей; мозкова атака; метод колективного блокнота; синектика; метод аналогій; метод номінальної групи; пошук літератури) та *конвергентні* (оціночні методи: усні опитування, контрольні запитання, тестування проміжних етапів роботи; аналіз досягнень; самооцінка; експертна оцінка; корекція).

Отже, обґрунтовані у розділі методичні основи надають уявлення про мету, наукові підходи, принципи, педагогічні умови, етапи, форми та методи формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти.

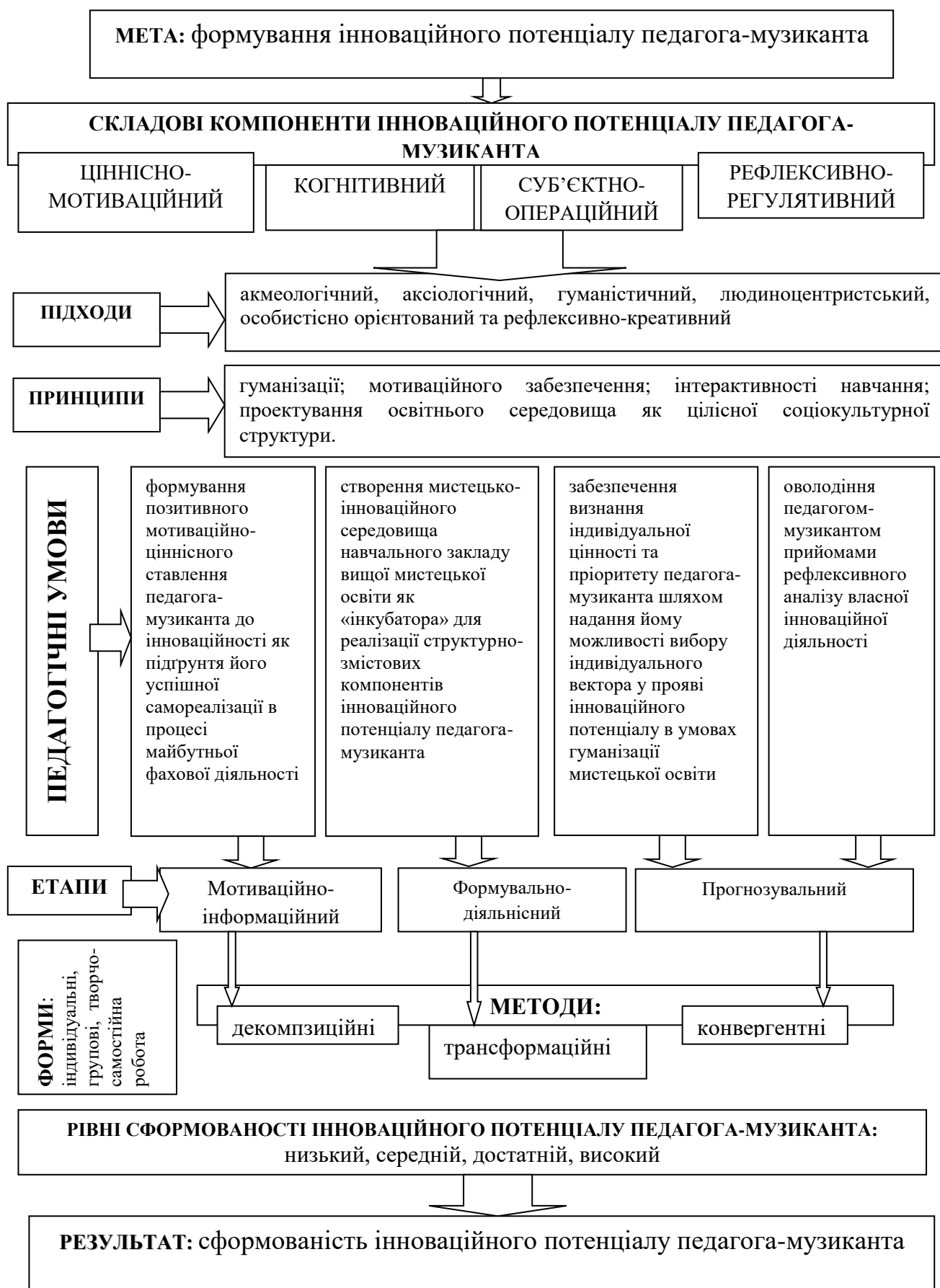

Рис. 1. Методичні основи формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна робота з формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта» представлено результати констатувального й формувального експериментів та їх порівняння; визначено критерії, показники та рівні сформованості інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти; наведено статистичні дані щодо підтвердження ефективності запропонованого методичного забезпечення формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта.

На основі узагальнення й систематизації наукових досліджень І. Дичківської, Н. Дуки, І. Пискарьової, Н. Плахотнюк та ін., а також з урахуванням компонентної структури інноваційного потенціалу педагога-музиканта, було визначено критерії та показники їх діагностування: ціннісно-мотиваційний (показники: установки в прагненні до інноваційних досягнень і лідерства; переконання в прагненні до самовдосконалення в інноваційній сфері; ціннісні орієнтації в створенні концепції розвитку інноваційної поведінки особистості; смисли в значущості особистої ефективності інноваційної особистості; інтереси до інновацій і нововведень; мотиви в підвищенні професіоналізму, побудові ідеалу інноватора, особистісному і професійному зростанні, самоосвіті і саморозвитку, побудові принципу мультизадачності, інноваційної мобільності; творення в прагненні до налагодження системи інноваційного педагогічного шляху; самореалізація в задоволеності професійною інноваційною діяльністю (розвиток педагогічної майстерності, кар'єрний ріст); когнітивний (показники: інноваційне мислення проявляється в здатності пам'яті, фантазії, уяві, асоціативності, новизні, оригінальності, самостійності, інноваційному самосвідомості, розвиненому інноваційному свідомості, виходу за рамки наявних алгоритмів, зразків, моделей, штампів; інноваційні знання в інноваційній освітній сфері, уявлення про тенденції розвитку інноваційних технологій, технік, методик і форм, розуміння загальних принципів, закономірностей і методів особистісно-професійного розвитку, система знань про інноваційний потенціал особистості, інноваційна компетентність; сприйнятливість в відкритості до експериментів (інновацій та змін), адаптивність інновацій, оптимізм, впевненість в інноваційних силах, відмова від звичних норм і усталених традицій; креативність в схильності до критичного мислення, допитливості, потреба в оригінальних методах педагогічної діяльності, захопленість новими ідеями освітнього процесу, генерування нових ідей і перевірка їх обґрунтованості, висунення ідей нового технологічного рівня, пошук і знаходження нових методів, способів, технік, технологій у професійній педагогічній діяльності, здатність до створення нового інтелектуального продукту, нестандартність погляду; виявлення творчості в здатності знаходити безліч різних варіантів рішення при одних і тих же умовах, здатність знаходити несуперечливі рішення суперечливих ситуацій); суб'єктно-операційний (показники: інноваційний досвід (зрілість) в інноваційній компетентності, готовності до змін, свободи вибору педагогічних інновацій, відповідальності та залучення в інноваційні розробки, самоорганізації, професійної цілісності; інноваційний стиль виражається в опорі рамкам інновацій, інноваційної культури, опорі контролю за

інноваційним творчістю, запереченні рад і допомоги в інноваціях, підкресленні самостійності і незалежності в інноваційних відкриттях, соціально-інноваційної ролі; інноваційна активність проявляється в інтелектуальній ініціативності, педагогічній інтуїції і імпровізації, створенні авторської концепції, технології діяльності, темпу інноваційної діяльності, працездатності особистості; інноваційність простежується в здатності знаходити і генерувати інновації, сприйнятті і підтримці нових ідей і технологій, наполегливості у відстоюванні нових ідей, схильності до ризику: в умінні, прораховуючи всі можливі варіанти, вибрати найбільш оптимальний, не дивлячись на ступінь його ризикованості; самостійності у виборі умов роботи і можливості експериментувати, чутливості до практичних проблем педагогічної діяльності, енергійності і цілеспрямованості в досягненні поставлених завдань; життєстійкості до інноваційних процесів знайде своє відображення в інноваційній стійкості, інноваційній гнучкості, чутливості до проблем, здатності прогнозувати, критичності, впевненості і здатності подолання інноваційних бар'єрів, збереженні емоційної стабільності при зустрічі з інноваціями, здатності приходити в норму після професійних невдач у інноваціях (емоційне вигорання), адаптації до нового досвіду, вихід за рамки інноваційного комфорту; толерантності до нестійкості інноваційної поведінки простежується в успішній адаптації до постійно мінливих умов, здатності витримувати невизначеність, неструктурованість, непрогнозованість застосування нових технологій освіти, подолання супутніх утруднень в управлінні інноваціями, збереженні ефективності інноваційної діяльності, емоційної та психологічної стійкості, здатності орієнтуватися в стані невизначеності); рефлексивно-регулятивний (показники: здатність до об'єктивної самооцінки інноваційного потенціалу, самопізнання, саморефлексія, самоаналіз інноваційної музично-педагогічної діяльності та подальша самокорекція, задоволеність інноваційною діяльністю, саморозвиток педагогічної майстерності).

Аналіз отриманих результатів у процесі педагогічного експерименту, розроблені критерії та показники, а також врахування психолого-педагогічних досліджень В. Беспалька, В.Тесленка зумовили визначення рівнів сформованості інноваційного потенціалу педагога-музиканта – низького, середнього, достатнього та високого.

Низький характеризується недостатньо розвиненим та актуалізованим інноваційним потенціалом педагога-музиканта, слабкою сформованістю усіх або більшості його компонентів. Зокрема, у студентів із низьким рівнем інноваційного потенціалу практично відсутні мотиви до виявів інноваційності у музично-творчій та музично-педагогічній діяльності. Такі студенти погано володіють теоретичними знаннями про способи виявлення інновацій у професійно-методичній діяльності, практично не орієнтуються у вимогах щодо здійснення інноваційної та дослідно-експериментальної діяльності в галузі мистецької освіти. Вони майже не генерують нових ідей або роблять це невправно, мають шаблонне мислення, відчувають значні утруднення в організації власної музично-творчої та музично-педагогічної діяльності,

презентації результатів своєї роботи, не здійснюють самодіагностики інноваційного потенціалу.

Середній рівень вказує на певною мірою сформований і актуалізований інноваційний потенціал педагога-музиканта, часткову сформованість усіх або деяких його компонентів. Студенти із середнім рівнем інноваційного потенціалу схильні до позитивно-пасивного ставлення до музично-творчої та музично-педагогічної діяльності своїх колег, не прагнуть використовувати їхній досвід у власній діяльності, надаючи недостатнього значення постійному самовдосконаленню й розвитку власного інноваційного потенціалу. Вони мають певні знання в галузі педагогічної інноватики, володіють фрагментарними уявленнями про зміст нормативно-правових документів, що регламентують інноваційну та дослідно-експериментальну діяльність в галузі мистецької освіти. Такі студенти епізодично генерують нові ідеї, однак ці ідеї здебільшого є педагогічно недоцільними. У цілому їхня здатність до шаблонного мислення переважає над проявами ініціативності, здатність до переносу знань і вмій у нову ситуацію розвинена недостатньо, а вміння узагальнювати і презентувати результати власної музично-творчої та музично-педагогічної діяльності сформовані лише частково. Студенти безсистемно використовують методики самодіагностики власного інноваційного потенціалу й відчують певні утруднення при визначенні рівня власної задоволеності в ситуаціях самореалізації, самоствердження, самовизначення тощо.

Достатній рівень відбиває суттєво розвинений і актуалізований інноваційний потенціал педагога-музиканта, відчутну сформованість усіх або більшості його компонентів. Студенти з достатнім рівнем інноваційного потенціалу усвідомлюють необхідність його розвитку й намагаються самореалізуватися в музично-творчій та музично-педагогічній діяльності. Вони цікавляться ефективним інноваційним досвідом та освітніми інноваціями, час від часу використовують досвід інших у власній професійній діяльності. Такі студенти розуміють сутність провідних концепцій інноваційної діяльності, у цілому володіють теоретичними знаннями про способи оригінального вирішення професійних завдань і виявлення інновацій у музично-творчій та музично-педагогічній діяльності, ознайомлені з нормативно-правовими документами, які регламентують інноваційну та дослідно-експериментальну діяльність у галузі мистецької освіти. Вони здатні генерувати нові ідеї, якщо для цього є зовнішні мотиви, однак ці ідеї почасти потребують подальшого доопрацювання. Прояви інноваційності в цих студентів переважають над шаблонним мисленням. Вони характеризуються достатньо розвинутою здатністю до переносу знань і вмій у нову ситуацію, уміють організувати власну музично-творчу та музично-педагогічну діяльність за наданим зразком, узагальнювати і презентувати її результати. Студенти в цілому обізнані з критеріями оцінювання інноваційної діяльності педагога й періодично використовують методики самодіагностики власного рівня інноваційного потенціалу.

Високий свідчить про значно розвинений і повністю актуалізований інноваційний потенціал педагога-музиканта, сформованість усіх його

компонентів. Студенти з високим рівнем інноваційного потенціалу усвідомлюють важливість безперервного самовдосконалення й необхідність розвитку інноваційного потенціалу; мають стійкі зовнішні та внутрішні мотиви до розвитку власного потенціалу, яскраво виражене прагнення до музично-творчої та музично-педагогічної діяльності. Вони виявляють стійкий інтерес до освітніх інновацій та ефективного педагогічного досвіду, систематично використовуючи здобутки педагогічної інноватики у власній діяльності; мають творчі ідеали і прагнуть їх наслідувати. Такі студенти характеризуються ґрунтовними знаннями про сутність та концепції музично-творчої та музично-педагогічної діяльності, добре орієнтуються у змісті нормативних вимог до організації інноваційної та дослідно-експериментальної діяльності у галузі мистецької освіти, за власною ініціативою генерують велику кількість нових ідей, причому ці ідеї відзначаються педагогічною доцільністю та глибиною розроблення. Студенти вирізняються оригінальним мисленням, значно розвиненою здатністю до переносу знань і вмінь у нову ситуацію, вміннями самостійно організувати власну музично-творчу та музично-педагогічну діяльність, узагальнювати і презентувати її результати. Вони систематично здійснюють самодіагностику власного інноваційного потенціалу.

На мотиваційно-інформаційному етапі здійснено вплив на елементи мотиваційно-цільового та когнітивного компонентів інноваційного потенціалу педагога-музиканта. Особлива увага приділялась уведенню студентів у сутність інноваційної музично-педагогічної діяльності, особливостей інноваційних процесів у сучасній мистецькій освіті, розвиток когнітивної сфери педагога-музиканта, спрямованої на збагачення їхніх знань щодо інноваційних художньо-педагогічних технологій. Застосовано педагогічну умову формування позитивного мотиваційно-ціннісного ставлення педагога-музиканта до інноваційності як підґрунтя його успішної самореалізації в процесі майбутньої фахової діяльності. Домінуючими були принципи мотиваційного забезпечення. Інтерактивного навчання. Визначено, що дієвими були декомпозиційні методи.

На формувально-діяльнісному етапі забезпечено вплив на елементи суб'єктно-операційного компоненту інноваційного потенціалу педагога-музиканта. Визначальна роль відводилася формуванню цілісної системи умінь застосування знань інноваційних процесів у мистецькій освіті, заснованої на розумінні різноманіття й багатоваріантності шляхів проявів і протікання інноваційної музично-педагогічної діяльності. Застосовано такі педагогічні умови, як: створення мистецько-інноваційного середовища навчального закладу вищої мистецької освіти як «інкубатора» для реалізації структурно-змістових компонентів інноваційного потенціалу педагога-музиканта; забезпечення визнання індивідуальної цінності та пріоритету педагога-музиканта шляхом надання йому можливості вибору індивідуального вектора у прояві інноваційного потенціалу в умовах гуманізації мистецької освіти. Провідним були принципи гуманізації та проектування освітнього середовища як цілісної соціокультурної структури. Закцентовано увагу на впровадженні трансформаційних методів.

На прогнозувальному етапі здійснено вплив на елементи рефлексивно-регулятивного компоненту інноваційного потенціалу педагога-музиканта з упровадженням педагогічної умови оволодіння педагогом-музикантом прийомами рефлексивного аналізу власної інноваційної діяльності. На цьому етапі обрано принцип гуманізації, а серед методів – конвергентні.

Перевірка результативності проведеної дослідно-експериментальної роботи здійснювалася на основі порівняльного аналізу рівнів сформованості інноваційного потенціалу респондентів контрольної та експериментальної груп. Аналіз отриманих даних засвідчив, що в експериментальній групі відбулися позитивні зміни рівнів сформованості інноваційного потенціалу за всіма критеріями, а отже запропоноване методичне забезпечення є дієвим. Результати вимірювань після проведення формувального етапу педагогічного експерименту продемонстрували, що кількість студентів, які відзначалися високим і достатнім рівнями сформованості інноваційного потенціалу, в експериментальній групі виразно збільшилася – високий на 10,1%, достатній – 5,5%, натомість кількість респондентів середнього та низького рівнів зменшилася відповідно на 1,6% і 14,0%. Результати вимірювань у контрольній виявилися такими: показник високого рівня збільшився на 2,4%, достатнього – 4,9%, середнього і низького рівнів зменшився відповідно на 1,7% та 5,6%.

Динаміку рівнів сформованості інноваційного потенціалу педагогів-музикантів до та після експерименту представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості інноваційного потенціалу педагогів-музикантів до та після експерименту

Рівні інноваційного потенціалу	Контрольна група%		Експериментальна група%	
	Констатувальний етап	Формувальний етап	Констатувальний етап	Формувальний етап
Високий	3,0	5,4	7,2	17,3
Достатній	16,7	21,6	20,8	26,3
Середній	44,7	43,0	43,8	42,2
Низький	35,6	30,0	28,2	14,2

Наукова достовірність результатів експериментального дослідження дістала підтвердження за допомогою методів математичної статистики, що передбачало застосування статистичного критерію χ^2 Пірсона. Перевірка отриманих результатів підтвердила ефективність розроблених методичних основ формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти.

Таким чином, проведена дослідно-експериментальна робота щодо формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації

мистецької освіти дозволила визначити критерії, показники й рівні сформованості зазначеного утворення та схарактеризувати перебіг його формування в процесі застосування експериментального методичного забезпечення фахової підготовки студентів.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило сформулювати такі висновки:

1. Актуальність проблеми дослідження формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта визначається сучасними вимогами євроінтеграційних стандартів щодо підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» у системі навчальних закладів вищої мистецької освіти, важливістю розуміння поліфункціонального характеру магістратури, який виступає підґрунтям багатовекторності інструментарію вищої мистецької освіти, що відкриває педагогам-музикантам шляхи фахової реалізації безпосередньо в інноваційній музично-педагогічній діяльності. У якості цементуючої ланки даної проблематики інноваційний потенціал педагога-музиканта виступає необхідною складовою створення особистісної траєкторії його фахової підготовки.

Теоретичне опрацювання загальнонаукових джерел дозволило простежити сутність поняття «інноваційний потенціал педагога-музиканта» через аналіз суміжних з ним понять, таких як: «інновація», «інноваційність», «інноваційна особистість», «інноваційна культура», «інноваційна діяльність» та вивести авторське тлумачення окреслених понять:

інновація у сфері вищої мистецької освіти - це впровадження у навчальний процес нових знань, способів, засобів для вирішення освітніх проблем з метою інтелектуально-духовного, творчого розвитку особистості, створення умов для вироблення інноваційного способу мислення, оволодіння значущими структурними компонентами діяльності.

інноваційна особистість педагога-музиканта – це особистість, яка володіє інноваційним системним стилем мислення і може осмислити проблеми та суперечності, які виникають у процесі музично-педагогічної діяльності; зрозуміти причини і наслідки основних контурів реалізації нових ідей та концепцій.

інноваційна культура педагога-музиканта - це складова його загальної культури, яка містить систему цінностей особистості, сукупність інноваційних знань, умінь, навичок і норм, що забезпечують інноваційний характер музично-педагогічної діяльності.

інноваційна музично-педагогічна діяльність педагога-музиканта – це цілеспрямована комплексна діяльність, яка складається із сукупності дій і операцій, що відповідають основним етапам інноваційного процесу і спрямовані на вдосконалення навчального процесу у сфері мистецької освіти, а також на забезпечення особистісного розвитку педагога-музиканта в процесі цієї діяльності.

У роботі узагальнена сутність інноваційного потенціалу педагога-музиканта як складного особистісного утворення, одночасно властивого як особистості педагога-музиканта, так і його інноваційній музично-педагогічній діяльності, яка полягає у здатності до осмислення педагогом-музикантом

набутих знань в інноваційній освітній сфері, характеризується свідомим пошуком ситуацій інноваційного характеру, демонструє прагнення педагога-музиканта за внутрішнім переконанням здійснювати ініціативні, нестандартні, самостійні дії у вирішенні завдань музично-педагогічної діяльності.

2. У визначення змісту інноваційного потенціалу педагога-музиканта покладене його розуміння як внутрішнього ресурсного утворення, яке детермінує кількісні та якісні зміни особистості педагога-музиканта, а саме його перехід до вищих щаблів професіоналізму (сформованість гнучкого нестереотипного мислення; здатність продукувати нестандартні ідеї та розв'язувати навчально-фахові завдання; збагачення досвідом інноваційної діяльності у сфері мистецької освіти; сформованість особистісних і фахових якостей, ціннісних орієнтирів, умінь переосмислювати, перетворювати й застосовувати ефективний педагогічний досвід і педагогічні інновації, обирати інноваційні методи і прийоми).

Узагальнення наукових джерел уможливило кристалізацію ключових аспектів розуміння структури інноваційного потенціалу педагога-музиканта, а саме те, що він базується на основних психічних процесах; визначається обсягом і якістю інформації, яку має педагог-музикант на конкретний момент; містить психологічні якості, з якими пов'язана його інноваційна музично-педагогічна діяльність; розвивається більш продуктивно, якщо актуалізується з ініціативи самого педагога-музиканта, забезпечуючи цим взаємозв'язок між внутрішніми процесами та їх проявом ззовні. Ядром (генералізованою ознакою) інноваційного потенціалу педагога-музиканта є інноваційність як окрема властивість його особистості. Узагальнення та співставлення наукових досліджень структури інноваційного потенціалу особистості, дозволило визначити власний варіант структури інноваційного потенціалу педагога-музиканта, у якій ми виділяємо чотири компонентних блоки - ціннісно-мотиваційний, когнітивний, суб'єктно-операційний і рефлексивно-регулятивний.

Узагальнення наукових досліджень з проблеми гуманізації мистецької освіти, дозволило констатувати, що гуманістична парадигма є ключовим аспектом розуміння процесу формування інноваційного потенціалу особистості педагога-музиканта, оскільки гуманізація мистецької освіти (зокрема вищої) у авторському розумінні – це процес створення умов для орієнтації фахової підготовки у навчальних закладах мистецького спрямування на формування особистості у всій багатогранній повноті її інтелектуального, культурного, психологічного, інноваційного і соціального розвитку; формування глобального і поліфункціонального мислення фахівця з акцентом на професійний, соціальний та інноваційний потенціал його практичної діяльності.

3. У ході роботи над дисертаційним дослідженням було з'ясовано, що процес формування інноваційного потенціалу педагогів-музикантів логічно будувати на акмеологічному, аксіологічному, гуманістичному, людиноцентристському, цінносно орієнтованому та рефлексивно-креативному підходах, які детермінують педагогічні принципи: гуманізації; мотиваційного забезпечення; інтерактивності навчання; співробітництва; проектування освітнього середовища як цілісної соціокультурної структури.

Методичне забезпечення (педагогічні умови, етапи, форми, методи роботи), як невід'ємна складова методичних основ формування інноваційного потенціалу педагогів-музикантів, добиралося відповідно до сутності поставлених завдань, а саме: забезпечення узгодженості між необхідною ефективною підготовкою майбутніх фахівців з одночасним прагненням майбутнього педагога-музиканта розвивати індивідуальний професіоналізм у виконанні фахових функцій у системі мистецької освіти; вироблення у майбутнього педагога-музиканта адекватного ставлення до інновацій та вміння грамотно їх застосовувати у сфері музично-педагогічної діяльності.

Окреслено комплекс педагогічних умов: 1) формування позитивного мотиваційно-ціннісного ставлення педагога-музиканта до інноваційності як підґрунтя його успішної самореалізації в процесі майбутньої фахової діяльності; 2) створення мистецько-інноваційного середовища навчального закладу вищої мистецької освіти як «інкубатора» для реалізації структурно-змістових компонентів інноваційного потенціалу педагога-музиканта; 3) забезпечення визнання індивідуальної цінності та пріоритету педагога-музиканта шляхом надання йому можливості вибору індивідуального вектора у прояві інноваційного потенціалу в умовах гуманізації мистецької освіти; 4) оволодіння педагогом-музикантом прийомами рефлексивного аналізу власної інноваційної діяльності.

Визначено три етапи процесу формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта: мотиваційно-інформаційний (мета - ознайомлення із сутністю інноваційної діяльності, особливостями та роллю інноваційних процесів у сучасній мистецькій освіті); формувально-діяльнісний (мета - поглиблення та систематизація знань щодо процесів інноваційної музично-педагогічної діяльності, інноваційного педагогічного досвіду, пізнання інноваційних форм та оволодіння методами, вміннями і навичками, необхідними для реалізації у практичній діяльності та подальшого розвитку професійно необхідних особистісних якостей); прогнозувальний (мета – розкриття інноваційного потенціалу педагога-музиканта через його інноваційну музично-педагогічну діяльність та відпрацювання рефлексивних умінь та вмінь оцінки та самооцінки результатів цієї діяльності; закладення програми подальшого розвитку інноваційного потенціалу педагога-музиканта на етапі його подальшої музично-педагогічної діяльності).

Основними формами навчання обрано індивідуальні, які є складовою самоосвіти педагога-музиканта та здійснюються за індивідуальними планами з урахуванням його фахових потреб, результатів взаємооцінки, рекомендацій досвідчених педагогів (підготовка публікацій у фахових періодичних виданнях та на веб-сайті навчального закладу, індивідуальна робота з матеріалами електронних банків і баз даних, індивідуальні консультації тощо); групові, які вимагали одночасної постановки спільної мети перед усіма студентами, і які зумовлені потребою в цілеспрямованому шліфуванні особистісних рис і фахових якостей педагога-музиканта у сфері інноваційної музично-педагогічної діяльності, визначених на підставі конкретних показників рівнів сформованості

окремих компонентів його інноваційного потенціалу (участь у реалізації проектів та дослідно-експериментальній роботі, групові консультації тощо).

На основі досліджень О. Пометун (пасивні, активні, інтерактивні методи), методів рефлексивного навчання М. Голубевої (діагностико-аналітичні, наративні (розповідні), графічні, інтерактивні) та С. Вдовіної, у роботі було адаптовано й використано три групи методів, які отримали назву декомпозиційні (діалогічні (інтерв'ю, бесіда); аналіз існуючих рішень; метод щоденників; аналіз конкретних ситуацій; проектування нововведень; графічні роботи зі складання графіків, діаграм, образних моделей); трансформаційні (вербальна евристична бесіда лекція-дискусія, проблемна лекція, розповідь; формулювання задач; метод конференції ідей; мозкова атака; метод колективного блокнота; синектика; метод аналогій; метод номінальної групи; пошук літератури) та конвергентні (оціночні методи: усні опитування, контрольні запитання, тестування проміжних етапів роботи; аналіз досягнень; самооцінка; експертна оцінка; корекція).

4. На основі узагальнення й систематизації наукових досліджень І. Дичківської, Н. Дуки, І. Пискарьової, Н. Плахотнюк та ін., а також з урахуванням компонентної структури інноваційного потенціалу педагога-музиканта, було визначено критерії та показники його діагностування: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, суб'єктно-операційний, рефлексивно-регулятивний. До кожного з них визначені показники, а також відповідний діагностичний інструментарій (анкетування, спостереження, опитування, творчі завдання, самооцінювання).

Відповідно до критеріїв та показників було встановлено рівні сформованості інноваційного потенціалу педагога-музиканта, а саме: низький; середній; достатній; високий.

5. Експериментально перевірено ефективність запропонованих методичних основ формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта, що підтверджується статистичною відмінністю в показниках діагностувальних зрізів. З'ясовано, що в експериментальній групі показники низького рівня сформованості знизилися на 14,0 % (з 28,2 % на початку до 14,2 % у кінці експерименту), кількість студентів із середнім рівнем знизилася на 1,6 % (з 43,8 % до 42,2 %), показники достатнього рівня зросли на 5,5 % (26,3 % після формувального експерименту порівняно із 20,8 % до його початку), студентів із високим рівнем стало більше на 10,1 % (кількість збільшилася з 7,2 % до 17,3 %). У контрольній групі відмічено такі зрушення: кількість студентів із низьким рівнем сформованості інноваційного потенціалу знизилась на 5,6 % (з 35,6 % до 30,0 %), студентів із середнім рівнем також стало менше на 1,7 % (з 44,7 % до 43,0 %), показники достатнього рівня зросли на 4,9 % (з 16,7 % до 21,6 %), кількість студентів із високим рівнем також зросла на 2,4 % (із 3,0 % на початку експерименту до 5,4 % в кінці). Наукова достовірність результатів експериментального дослідження дістала підтвердження за допомогою статистичного критерію χ^2 Пірсона, що дозволив зафіксувати відмінності між даними експериментальної та контрольної груп. Отримані під час формувального етапу педагогічного експерименту результати засвідчили доцільність

впровадження методичних основ формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти. Перспективними є дослідження формування інноваційного потенціалу учителів музичного мистецтва в системі неперервної мистецько-педагогічної освіти.

Основні наукові результати дослідження висвітлено в таких працях автора

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Гао, Юань (2016). Педагогічні умови формування інноваційного потенціалу педагогів-музикантів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*, 14, 184-190.

2. Гао, Юань (2019). Зміст та структура інноваційного потенціалу педагогів-музикантів. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки»*, 1, 9-14.

3. Гао, Юань (2016). Інноваційний потенціал особистості як наукова категорія. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти: збірник наукових праць*, 21 (26), 12-17.

4. Гао, Юань (2017). Гуманізація мистецької освіти як методологічне підґрунтя формування інноваційного потенціалу педагогів-музикантів. *Наукові записки КДПУ. Серія : Педагогічні науки*, 155, 168-172.

Стаття у науковому зарубіжному виданні

5. Гао, Юань (2019). Формы и методы формирования умений художественно-творческой самоорганизации учителя музыкального искусства. *Модернизация исторического сознания как ведущий вектор художественного образования в глобальном мире. Материалы межд. науч.-практ. конф. Казахского национального университета искусств*, 64-71.

6. Гао, Юань (2019). Гуманистический концепт формирования инновационного потенциала педагогов-музыкантов. *Вестник Могилевского государственного университета имени А.А. Куляшова. Серія: Психолого-педагогические науки*, 1(53), 13-17.

Праці апробаційного характеру

7. Гао, Юань (2017). Результати дослідження ролі інноваційного потенціалу у професійному становленні педагога-музиканта. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку: Матеріали XXXVI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*, 36, 136-139.

8. Гао, Юань (2019). Змістове наповнення процесу формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції*, 44-48.

9. Гао, Юань (2019). Критеріально-рівневе оцінювання сформованості інноваційного потенціалу майбутніх педагогів-музикантів. *Інтеграція освіти,*

науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути : матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 117-121.

Гао Іюань. Формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Український державний університет імені Михайла Драгоманова. – Київ, 2023.

Дисертаційна робота є комплексним дослідженням проблеми формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти. Розкрито сутність поняття інноваційного потенціалу педагога-музиканта у психолого-педагогічному контексті. З'ясовано зміст і структуру інноваційного потенціалу педагога-музиканта. Обґрунтовано методичні основи формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти. Окреслено критерії та показники оцінювання рівнів сформованості інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти. Експериментально перевірено ефективність методичних основ формування інноваційного потенціалу педагога-музиканта в умовах гуманізації мистецької освіти.

Ключові слова: формування, потенціал, інноваційний потенціал, педагог-музикант, процес фахової підготовки, гуманізація мистецької освіти, інноваційний потенціал педагога-музиканта.

Gao Iyuan. Formation of innovative potential of music teacher in the context of humanization of art education. – The manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences degree in specialty 13.00.02 – theory and methods of musical education. – Dragomanov Ukrainian State University. – Kiev, 2023.

The urgency of the problem of researching the formation of innovative potential of teacher-musician is determined by the modern requirements of European integration standards for the training of specialists of educational level "Master" in the system of educational institutions of higher art education, the importance of understanding the multifunctional nature of the master, who speaks -Musicians ways of professional realization directly in innovative musical-pedagogical and activities.

The paper summarizes the essence of the innovative potential of the teacher-musician as a complex personal formation, both inherent in the personality of the teacher-musician, and his innovative music-pedagogical activity, which consists in the ability to comprehend the educator-musician acquired knowledge and knowledge. situations of innovative nature, demonstrates the desire of the teacher-musician for the inner conviction to take initiative, non-standard, independent action in solving the tribute to music and pedagogical activity.

In determining the content of the innovative potential of the teacher-musician is his understanding as an internal resource formation, which determines the quantitative and qualitative changes in the personality of the teacher-musician, namely his transition to higher levels of professionalism (the formation of flexible non-stereotypical thinking; the ability to produce standard; -professional tasks,

enriching the experience of innovative activity in the field of art education, the formation of personal and professional qualities, value orientations, the ability to interpret, transform and apply effective teaching experience and pedagogical innovations, choose innovative methods and techniques).

Generalization and comparison of scientific researches of the structure of innovative potential of the person, allowed to define own variant of structure of innovative potential of teacher-musician which consists of four component blocks - value-motivational, cognitive, subject-operational and reflexive-regulatory.

Generalization of scientific research on the problem of humanization of art education, has made it possible to establish that the humanistic paradigm is a key aspect of understanding the process of formation of innovative potential of the personality of teacher-musician, since humanization of art education (in particular higher) in the author's understanding of learning institutions of artistic orientation to the formation of personality in the full multifaceted completeness of its intellectual, cultural, psychological, innovative First and social development; formation of global and multifunctional thinking of the specialist with emphasis on the professional, social and innovative potential of his practical activity.

It is found out that the process of forming the innovative potential of music teachers is logical to build on acmeological, axiological, humanistic, human-centered, value-oriented and reflexive-creative approaches that determine pedagogical principles: humanization; motivational support; interactivity of learning; cooperation; designing the educational environment as a holistic socio-cultural structure and a set of pedagogical conditions: 1) formation of a positive motivational-value attitude of the musician-teacher to innovation as a basis for his successful self-realization in the process of future professional activity; 2) creation of artistic and innovative environment of higher education institution of higher education as an "incubator" for realization of structural and content components of innovative potential of teacher-musician; 3) ensuring recognition of the individual value and priority of the music teacher by giving him the opportunity to choose an individual vector in the manifestation of innovative potential in the context of the humanization of art education; 4) mastering the teacher-musician techniques of reflective analysis of his own innovative activity.

The criteria and indicators of their diagnosis are defined: value-motivational, cognitive, subject-operative, reflexive-regulative.

In accordance with the criteria and indicators, the levels of formation of the innovative potential of the teacher-musician were established, namely: low; average; sufficient; high.

Three stages of the process of forming the innovative potential of the teacher-musician are identified: motivational-informational; formation and activity; predictive.

The main forms of training were selected individually and in groups.

Three groups of methods were used in the work: decomposition transformational and convergent.

Key words: formation, potential, innovative potential, music teacher, process of professional preparation, humanization of art education, innovative potential of music teacher.